

KLEMEN TERÉZIA

JAVASLATOK A MAGYARORSZÁGI RENESZÁNSZ IRODALOM ÉS MŰVÉSZET TANÍTÁSÁHOZ

A humanista műveltség korán otthonra talált Magyarországon, hisz már Nagy Lajos és Luxemburgi Zsigmond uralkodás idején (XIV–XV. század) kialakult a szellemi és kereskedelmi kapcsolat. Viszont a Mátyás udvarában otthonra talált XV. századi humanizmus széles körű elterjedéséhez hiányoztak a feltételek: az erős városi polgárság, a fejlett városi életforma, a kulturális központok. Így a királyi udvar és a főurak váraiban éltek a költők. Őket nevezzük udvari költőknek vagy udvari embernek. Néhány módszertani ötlet a téma feldolgozásához:

- Nézzenek utána a diákok, milyen filmek játszódnak fejedelmi udvarokban, ahol a szereplők között „művész” is található!
- Képzeld el, hogy rendezvényszervező vagy Mátyás király udvarában! Egy kultúrműsorral egybekötött reprezentatív nagy bált kell megszervezned. Tervezd meg a rendezvényt! Nézz utána a korabeli táncoknak – hogyan terveznéd meg egy nyitótáncot?
- A diákok gyűjtsenek képeket és leírásokat a reneszánsz kori viseletekről!
- Figyeljék meg az országok viseletei közötti hasonlóságokat, különbségeket, majd az egész osztály tanári irányítással vitassa meg, mire jutottak!
- Csoportosítsák a gyűjtött képeket, és készítsenek minden ország jellemző viseletéről egy-egy plakátot! Különösen figyeljenek oda a Magyar Királyságban használt ruhákra!
- Az internet és szakkönyvek segítségével keressenek Mátyás korabeli építészeti emlékeket!
- Mátyás szellemiségét, műveltségigényét jellemzi, hogy saját könyvtárat hozott létre, a *Bibliotheca Corvinianat*. Készítsen egy diák prezentációt a témáról!
- A magyar ifjak sokasága ismerkedett meg a humanista eszmékkel az itáliai magániskolákban, a külföldi egyetemek „ars”-fakultásain, valamint a hazai jelesebb székesegyházi iskolák-

ban is a 15–16. század fordulója körüli évtizedekben. Nézzenek utána a diákok, milyen ismert személyiségek tanultak külföldön ebben az időben!

JANUS PANNONIUS

- Az újlatin költészet kivételes tehetségű költője volt Janus Pannonius. Petőfiig ő az egyetlen olyan magyar költő, akit ismert és elismert Európa. Gondolkodjanak el a diákok azon, vajon mi tette ezt lehetővé!
- Janus Pannonius fiatalkori versei is tanúsítják, hogy a közönséges, humoros, olykor obszcén, pajzán megnyilatkozás nem állt távol tőle. Olvassák el két itáliai epigrammáját! Keressék meg a *Szilviáról* és a *Panaszkodik, hogy társai bordélyházba csalták* című verseket, és olvassák el!
- Gyűjtsék össze azokat a kulcsszavakat, amelyek jellemzik ezeket a verseket!
- Melyek azok a poétikai eszközök és motívumok, amelyek népszerűvé tették őt iskolatársai körében?
- Olvassák el Janus Pannonius *Pannónia dicsérete* című alkotását! Készítsenek egy interjút a költővel, melyben a költő hazájához fűződő érzéseiről és saját szerepéről vall!
- A tudással és a tehetséggel felvértezett ember önbizalma cseng ki a *Pannónia dicsérete* című versből. Mutassák be a diákok, miként!
- A *Búcsú Váradtól* című vers alapján fogalmazzuk meg, hogy milyen érzések kapcsolódnak általában a búcsúzás helyzetéhez!
- Ha elutazunk, kitől és milyen sorrendben búcsúzunk el?
- Pannonius további híres verse az *Egy dunántúli mandulafáról*. A fa-motívumra épülő versek általában az emberi, költői sors allegóriájaként értelmezhetők. Kíváncsian várjuk e párhuzam magyarázatát.
- Milyen versekkel találkoztak a diákok már tanulmányaik során, ahol a táj bemutatásának központi szerepe van?

- Ha lehetséges, hallgassák meg Cseh Tamás *Utóirat* című lemezéről a Janus Pannoniusról szóló dalt.

BALASSI BÁLINT

A XVI. század történelmünk egyik legválságosabb időszaka volt: levert parasztforradalom, a török elleni élethalálharc, a hódoltság, az ország három részre hullása, vérengzések, a feudális urak pártoskodása, árulások, a nép nyomorúsága és a végvári harcok jellemzik. Ennek a zaklatott időszaknak volt a magyar nyelvű reneszánsz irodalom legnagyobb költője Balassi Bálint.

- Gyűjtőmunka segítségével tudjanak meg minél többet a diákok a regényes életéről!
- Ha meg kellene filmesíteni Balassi életét, a forgatókönyvben mely élet-történeteket emelnék ki a költő hányattatott életéből?
- Hasonlítsák össze a diákok Bornemissza Péter *Siralmas énnéköm* és Balassi Bálint *Búcsú hazájától* című versét!
- Írjanak néhány – szívből jövő – gondolatot *Otthonatlanul*, illetve *Hazátlanul* címmel!
- Ismerve a költő életét, írjanak ajánlólevelet a királynak, amely egy fontos udvari poszt betöltésére ajánlja a költőt!
- Balassi tipikus reneszánsz ember volt, aki nagyon szerette a nőket. A *Hogy Júliára találta...* című verse gyönyörű szerelmi elégia, amelyből árad a viszonzatlan szerelem panasza. Milyen népdalra utaló képekkel szólítja meg az imádott nőt?
- Balassi művészi udvarlása bizony nagyon különbözik a mai „lánykérési” stílustól. A fiúk írjanak a lányoknak lánykérő levelet, a lányok válaszlevélben fogadják el vagy utasítsák vissza a lánykérést, s mindezt reneszánsz stílusban tegyék!
- A Wesselényiné Szárkányd Annához 1590–1591 telén írt Célia-versek Balassi szerelmi költészetének csodála-

tos utójátékát alkotják. Célia szépségét, a szerelem boldogságát emeli ki a *Kiben az Celia szerelméért való gyötrelméről szól...* kezdetű versében. A malom és a harang képét egy hosszabb gondolatsoron keresztül fejt ki. Ezek irodalmi toposzok, vagyis évszázadokon átívelő vándormotívumok. A vers elolvasása után értelmezzék ezt a két szimbólumot! Minek a kifejezői ezek?

- Balassi szerelmi költészetét ismerve milyen nőszemlélet rajzolódik ki a műveiből?
- A Balassa-kódexet 1874-ig a családi könyvtár rejtette. Nézzenek utána a diákok, mit tartalmaz ez a kódex!
- A kódex másolója egy kis felvezetéssel kezdi a művet. Gondolkodjanak el a diákok, hogy milyen következményei lehettek a másolásnak! Válaszokat indokolják meg!
- A kódex másolójától tudjuk, hogy a költő a verseit daltamra írta. A XVI. században Európa-szerte a mindennapi élethez tartozott a muzsikálás. Természetes tehát, hogy a vers együtt élt a zenével. Hallgassák meg a diákok kedvenc versüket megzenésítve vagy írjanak a kedvenc versükhöz dallamot!
- Gyűjtsenek a vitézi étellel kapcsolatos XVI. századi műveket! Melyek lehettek volna Balassi forrásai is?
- Tartsanak kiselőadást a XVI. századi magyar végvárok szerepéről és a végvári életről!
- Írjanak pár soros verset a végvári életről, olvassák fel egymásnak az osztályban!
- Mitől egyediek, különlegeseek Balassi istenes versei? Indokolják meg röviden!
- Gyűjtsék össze Balassi vallásos lírájának reneszánsz vonásait!

Nagy Attila felvétele

NAGY ATTILA

KOVÁCS ATTILA ISZLÁMKUTATÓ KAPTA A 2020-AS VÁMBÉRY-DÍJAT

Rendhagyó módon, az online térben tartották meg a Vámbéry-konferenciát, ezúttal a Termálfürdő konferenciaterméből közvetítve. A Vámbéry Polgári Társulás hagyományos eseményén a Vámbéry-díjat is átadták – azt idén Kovács Attila iszlámkutató kapta.

A november 6-ai online konferencián Hájos Zoltán polgármester is köszöntötte a Kelet-kutató szaktekinetelyeket, egyben a sajnálatát is kifejezve, hogy most nincs lehetőség a városháza dísztermében üdvözölni a kutatókat.

„A 2020-as év sajnos mindannyiunk számára felejthetetlen – mi sem tudtunk most találkozni a Csallóköz központjában. Ez a díjátadás azonban maradjon és legyen továbbra is ünnep és öröm a számunkra, s kívánunk a díj mellé további számos szakmai sikert Kovács Attilának” – fogalmazott Hájos Zoltán, majd Hodossy Gyulával, a Vámbéry Polgári Társulás igazgatójával átadták a kutatónak a Vámbéry-díjat.

„Remélem, hogy sokszor fogunk még találkozni a Vámbéry-konferencián, élőben is, hiszen nekem is sokat adott szakmailag e konferencia. Nagyon örülök a díjnak, Vámbéry iránt érzett tiszteletem okán is” – köszönte meg az elismerést Kovács Attila, akinek az iszlám állam képi reprezentáció-

járól írt cikke rendkívül idézett írás volt az utóbbi években.

Kovács Attila a pozsonyi Comenius Egyetem Bölcsészettudományi Kara Összehasonlító Vallástudomány Tanszékének docense. Tanít emellett Brünneben, vallástudományi szakon és szociális antropológián is. Alapvetően az iszlámmal, azon belül is a vizualitás és az iszlám viszonyával foglalkozik.

„Ez fontos téma, sok szempontból. Vizualis világban élünk, ez a muszlim világra is érvényes, akármennyire is korlátozott ott vallásilag a képek szerepe. Mert a gyakorlatban a képek működnek, főleg különböző csoportoknál, beleértve az olyan radikális iszlám szervezeteknél is, mint például az iszlám állam” – mondta el Kovács Attila.

S hogy mit jelent számára a Vámbéry-díj, azt a következőképpen fogalmazta meg:

„Ez egy fontos elismerés. Sajnos nem elégszer hangzik el, de a Vámbéry-konferencia ma Közép-Európa leghosszabb ideje működő orientalisztikai tárgyú konferenciája. Fontos tudományos fórum, és maga a díj ennek a fórumnak a megnyilvánulása. Elismerés Vámbéry személye, de a tudományos társaságban részt vevő kutatók kapcsán is.”

Forrás: <https://dunaszerdahelyi.sk/kovacs-attila-islamkutato-kapta-vambery-dijat>